

Výjezdní seminář z obchodního práva
Obchodní korporace na prahu „nového světa“

26. – 28. dubna 2013

Změny v právní úpravě jednání za obchodní korporaci

Josef Kříž

5. ročník PF UK

Abstrakt

Tato práce pojednává o novinkách v právní úpravě jednání za obchodní korporaci. Je rozdělena na čtyři části. V první se věnuji otázce postavení statutárního orgánu. Ten bude nově zákonným zástupcem. Z toho plyne především aplikace obecné úpravy zastoupení. Kontroverzní otázkou je zde aplikace ustanovení o překročení zástupčího oprávnění – tedy vázanost nepravým zástupcem, nikoliv neplatnost právního jednání. Další novinkou v postavení statutárního orgánu je výslovné dovolení udělení individuální plné moci jednomu členovi statutárního orgánu, pokud může za obchodní korporaci jednat pouze více členů. V druhé části se věnuji pouze systematické úpravě jednání zaměstnanci, neboť zde neodchází k věcným změnám. V třetí části popisují novinky v prokuře - tedy deklaratorní zápis do obchodního rejstříku, možnost omezení na jeden obchodní závod či pobočku a nově stanovená povinnost prokuristy jednat s péčí řádného hospodáře. Poslední část je věnována zbylým možnostem jednání za obchodní korporaci, tj. nezmocněnému jednatelství, jednání vedoucím odštěpného závodu a jednání před vznikem obchodní korporace. Novinkou je zde jednání opatrovníkem – tato možnost ustanovit obchodní korporaci opatrovníka bude zcela jistě bude předmětem diskuzí, avšak z hlediska jednání za obchodní korporaci nepřináší žádné výkladové potíže.

Obsah

Úvod	1
Statutární orgán a jednání obchodní korporace	1
Aplikace všeobecné úpravy zastoupení	1
Aplikace obecné úpravy zákonného zastoupení	4
Plná moc udělená statutárním orgánem	5
Zákonné omezení jednatele	6
Jednání vůči zaměstnancům.....	6
Zaměstnanci a jiné pověřené osoby.....	7
Prokura	8
Vznik prokury.....	8
Rozsah	8
Forma	9
Povinnosti prokuristy	9
Jednání prokuristy	9
Vnitřní omezení	10
Překročení zástupčího oprávnění.....	10
Zánik prokury.....	11
Ostatní způsoby jednání obchodní korporace	11
Opatrovnictví.....	11
Závěr.....	12

Úvod

1. V této práci se budu zabývat úpravou jednání obchodní korporace poté, co vstoupí v účinnost zákon o obchodních korporacích¹ spolu s novým občanským zákoníkem². Především změnami v porovnání se současným stavem. Z hlediska systematiky je hlavní novinkou přemístění většiny relevantních ustanovení do obecné části občanského zákoníku – především všeobecné úpravy právnických osob³. Práci jsem rozdělil na 4 části. V první se budu věnovat jednání obchodní korporaci skrze statutární orgán, ve druhé jednání zaměstnanci a jinými pověřenými osobami, třetí část pojednává o prokuře a čtvrtá o zbývajících možnostech jednání obchodní korporace.

Statutární orgán a jednání obchodní korporace

2. Předně je nutno zmínit, že dochází k posunu v nejobecnějším pojetí právnické osoby. Nový občanský zákoník vychází z pojetí, že právnická osoba sama o sobě není způsobilá k právnickým činům⁴ (tedy není sama o sobě způsobilá k právnímu jednání – tedy není svéprávná, ani k protiprávnímu jednání). Pro postavení statutárního orgánu z toho vyplývá, že již napříště jeho jednání jménem korporace není přímým jednáním korporace⁵, ale statutární orgán je jejím zákonným zástupcem. Terminologicky již tedy konečně bude přesná formulace, že za obchodní korporaci jedná její statutární orgán, popř. obchodní korporace jedná zastoupená jejím statutárním orgánem. Jako první se tedy nabízí otázka, jaký vliv má tato koncepční změna na materiální právní úpravu jednání statutárního orgánu.

Aplikace všeobecné úpravy zastoupení

3. Předně je třeba říci, že se na jednání statutárního orgánu aplikuje obecná úprava zastoupení⁶. S tím by asi leckdo souhlasil. Nicméně aplikace některých těchto ustanovení může působit kontroverzně. Jaká ustanovení tedy budou relevantní a která jsou vyloučena speciální úpravou?

¹ Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích (ZOK).

² Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (NOZ).

³ Část první, hlava druhá, díl třetí, oddíl první - §§118-209 NOZ.

⁴ § 151(1) NOZ.

⁵ § 13(1) obchodního zákoníku (ObchZ).

⁶ Tedy §§ 436-440 NOZ.

4. Ustanovení o dobré víře⁷ zástupce se pro statutární orgán neuplatní, neboť je zde speciální úprava pro orgány právnické osoby⁸. Rozdíl však spatřuji pouze v tom, že obecná úprava vylučuje relevanci okolností, o kterých se dozvěděl zástupce před vznikem zastoupení. To znamená, že u členů statutárního orgánu budou relevantní i okolnosti vylučující dobrou víru, o nichž se tento člen dozvěděl před vznikem funkce.
5. Obecná úprava stanovuje, že zástupcem nemůže být ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného⁹. Ačkoliv toto ustanovení není vyloučeno explicitní speciální úpravou, nebude mít vliv na postavení statutárního orgánu. Jednak proto, že statutární orgán má povinnost loajality¹⁰, tedy má povinnost dát přednost zájmům obchodní korporace před zájmy vlastními (čili rozpor zákon předpokládá). Druhým důvodem je, že toto ustanovení neupravuje následky takového rozporu. Ty jsou upraveny pouze pro jednotlivá jednání zástupce s třetími osobami¹¹ - zde však pro obchodní korporace platí speciální úprava¹².
6. Obecná úprava zastoupení dále stanovuje, že zástupce jedná osobně a dále povoluje určité výjimky. Touto problematikou se však budu zabývat níže u pojednání o možnosti udělování plných mocí.
7. Dispozitivně platí, že při pluralitě zástupců každému náleží samostatné zástupčí oprávnění¹³. Pro statutární orgán platí však speciální úprava¹⁴, která je nicméně shodná. V porovnání s dosavadní úpravou tak nedochází ke změně¹⁵.
8. V případě důsledků překročení zástupčího oprávnění se bude jednat o onu kontroverzní aplikaci. Tradiční pravidlo zastoupení stanovuje, že pokud zástupce překročí své oprávnění, je vázán sám¹⁶. V případě obchodních společností je toto pravidlo modifikováno pro jistá překročení zástupčího oprávnění – tzv. vnitřní omezení jednatelského oprávnění. Zde platí, že se nelze dovolávat vůči třetím osobám toho, že

⁷ § 436(2) NOZ

⁸ § 151(2) NOZ

⁹ § 437(1) NOZ.

¹⁰ § 159(1) NOZ.

¹¹ § 437(2) NOZ.

¹² §§ 54-57 ZOK.

¹³ § 439 NOZ.

¹⁴ § 164(2) NOZ.

¹⁵ Viz §§ 85(2), 101(1), 133(1), 191(1) ObchZ.

¹⁶ § 440(1) NOZ.

obchodní korporace nepřijala potřebné usnesení, že usnesení bylo vadné či že jej statutární orgán porušil¹⁷. To samé platí pro omezení ve společenské smlouvě či stanovách¹⁸ - např. povinný souhlas dozorčí rady pro určité smlouvy zakotvený ve stanovách akciové společnosti. Pro tyto příklad lze tedy uzavřít, že zástupce (statutární orgán) překročil zástupčí oprávnění, nicméně důsledkem není, že bude vázán jednáním sám, ale jednání zavazuje zastoupeného (obchodní korporaci).

9. Tato modifikace vychází z principu, že pokud obchodní společnost jedná způsobem zapsaným v obchodním rejstříku, jednání ji zavazuje. Co ale v případě, kdy za obchodní společnost bude jednat statutární orgán způsobem odporující stavu v obchodním rejstříku? Např. pokud by jednal člen představenstva samostatně, ačkoliv by podle obchodního rejstříku mohl jednat pouze spolu s dalším členem představenstva? V takovém případě je možná interpretace, že díky aplikaci obecné úpravy zastoupení je zavázán sám. Což by byl rozdíl oproti dosavadní úpravě, kdy následkem by byla absolutní neplatnost daného jednání¹⁹. Jednalo by se tak o konkrétní aplikaci nově kodifikované zásady²⁰, že na právní jednání se má hledět spíše jako na platné než neplatné.
10. Tato interpretace se dá však zpochybnit třemi argumenty. Prvním je, že tento případ, tedy jednání odporující způsobu zapsaným v obchodním rejstříku, není překročením zástupčího oprávnění. Lze si představit argumentaci, že pokud mohou jednat např. za akciovou společnost pouze dva členové představenstva společně, jsou členové statutárního orgánu zákonnými zástupci pouze pokud jednají společně alespoň ve dvou, nikoliv samostatně. Problémem tohoto argumentu je, že obecná úprava platí i v případech, kdy za jiného právně jedná osoba, která k tomu není oprávněná²¹. Tedy: statutární orgán bude zavázán, ať jeho jednání posoudíme jako překročení zástupčího oprávnění či jako jednání osobou neoprávněnou jednat za obchodní korporaci.
11. Druhým argumentem může být, že aplikace daného ustanovení na jednání obchodní korporace je vyloučena „z povahy věci“. Problémem tohoto argumentu je, že není

¹⁷ § 162 NOZ.

¹⁸ § 47 ZOK.

¹⁹ Rozsudek NS ze dne 12.6.2001, sp. zn. 29 cdo 695/2000.

²⁰ § 574 NOZ.

²¹ § 440(1) NOZ.

argumentem vůbec. Tedy alespoň bez bližšího vysvětlení proč přesně to odporuje povaze věci. Osobně mám za to, že zde aplikace neodporuje povaze věci. Z povahy věci nelze např. opustit právo (přestože jej považujeme za věc v právním smyslu), usmrtit právnickou osobu, postoupit smlouvu (jelikož smlouva je právní jednání, moment v čase, a postoupit lze jen práva a povinnosti smlouvou založené). V tomto případě jednoduše bude zavázán statutární orgán, nikoli obchodní korporace. Na tom není nic neobvyklého. Vždyť již dosavadní judikatura dovodila aplikaci tohoto pravidla pro zákonné zástupce, jenž překročili zástupčí oprávnění²².

12. Třetím argumentem může být, že samotná obecná úprava vylučuje závaznost pro statutární orgán v případě, že třetí osoba nejedná v dobré víře. Zákoník totiž stanovuje, že třetí osoba v dobré víře „*může na jednajícím požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno, anebo aby nahradil škodu.*“²³ Pokud třetí osoba jednala pouze s jedním členem statutárního orgánu a v obchodním rejstříku byl stanoven odlišný způsob, vylučuje to její dobrou víru. S tím souhlasím. Nicméně argument (jakýsi *a contrario*), že osoba, jenž nebyla v dobré víře nemůže požadovat splnění ani náhradu škody, považuji za nesprávný. Smyslem tohoto ustanovení je zlepšit postavení třetí osoby tím, že se mu přizná právo na náhradu škody vedle samozřejmé možnosti vymáhat plnění ze smlouvy. Pokud tedy osoba nebude v dobré víře, nemůže požadovat náhradu škody. Právní jednání však zůstává platné a závazné²⁴.
13. Mám tedy za to, že žádný argument není přesvědčivý. Podle mého názoru tak platí, že člen statutárního orgánu jednajícím způsobem odporující stavu v obchodním rejstříku bude po účinnosti nového občanského zákoníku zavázán sám.

Aplikace obecné úpravy zákonného zastoupení

14. Jelikož statutární orgán bude napříště zákonným zástupcem, aplikuje je na jeho jednání úprava zákonného zastoupení²⁵. Nicméně pokud se podíváme na daná ustanovení, zjistíme, že jednak upravují vztah zastoupeného a zástupce (nežli vztah ke třetím osobám) a jednak je patrné, že zákonodárce měl spíše na mysli úpravu zastoupení mezi

²² Usnesení NS ze dne 27.2.2006, sp. zn. 29 Odo 186/2005.

²³ § 440(2) NOZ.

²⁴ V opačném případě by navíc první věta § 440(2) nedávala smysl.

²⁵ §§ 457-464 NOZ

rodinnými příslušníky²⁶. Daná ustanovení jsou tak buď bezpředmětná²⁷ nebo vyloučena speciální úpravou²⁸.

Plná moc udělená statutárním orgánem

15. K problematice plných mocí udělených členem statutárního orgánu se již dnes vztahuje bohatá judikatura²⁹. Podívejme se, jak tuto otázku řeší nový občanský zákoník (jelikož zákon o obchodních korporacích speciální úpravu neobsahuje).
16. Zákoník stanovuje, že pokud společenská smlouva vyžaduje, aby členové statutárního orgánu jednali společně, může být jeden člen zmocněn, pouze však k určitému právnímu jednání.³⁰ Zákon tedy výslovně povoluje udělení individuální plné moci³¹. Malý jazykový problém může vyvolávat význam slova *společně* v daném ustanovení. Dá se totiž argumentovat, že toto dovolení platí pouze pokud mohou jednat všichni členové společně, nikoliv v případech, kdy mohou jednat např. alespoň dva z pěti členů. Toto je nutné odmítnout proto, že *společně* je opakem slova *samostatně* a nikoliv synonymem pro *všichni společně*. Zároveň není důvod rozlišovat situace, kdy jedná více členů a kdy musí jednat všichni členové. Takový výklad tedy nedává příliš smysl. Lze uzavřít, že pokud může jednat pouze více členů společně mohou udělit individuální plnou moc jednomu z členů. Tento člen však pravděpodobně bude jednat stále jako zákonný zástupce, nikoliv smluvní.
17. O jiných možnostech udělit individuální plnou moc (např. jeden člen jinému členovi) nebo o možnosti udělit generální plnou moc zákoník nehovoří. Bude tedy i nadále nemožné udělit statutárním orgánem generální plnou moc? Zásadním argumentem bylo ustanovení obchodního zákoníku, že závazek člena statutárního orgánu je osobní

²⁶ Viz např. § 459 NOZ o zákazu odejmutí věci zvláštní obliby.

²⁷ Např. § 458 NOZ.

²⁸ Např. § 462 NOZ.

²⁹ Např. rozhodnutí NS ze dne 25.1.2011, sp.zn. 29 cdo 4133/2009; rozhodnutí NS ze dne 31.3.2009, sp.zn. 29 cdo 1227/2007; rozhodnutí NS ze dne 24.04.2007, sp.zn. 29 Odo 1082/2005.

³⁰ § 164(2) NOZ.

³¹ Což je posun oproti současnému stavu, kdy Nejvyšší soud dovodil pouze, že je možné, aby „aby člen představenstva, kterého stanovy společnosti opravňují k písemným právním úkonům za představenstvo jménem společnosti, udělil individuální plnou moc ke konkrétnímu písemnému právnímu úkonu jinému členu představenstva z důvodu dočasné překážky na své straně (nemoc, apod.), která mu brání ve výkonu jednatelešského oprávnění.“ rozhodnutí NS ze dne 25.1.2011, sp.zn. 29 cdo 4133/2009

povahy³². V novém občanském zákoníku však najedeme poněkud odlišnou formulaci, a to, že „*člen voleného orgánu vykonává funkci osobně; to však nebrání tomu, aby člen zmocnil pro jednotlivý případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval.*“³³ Dá se tedy argumentovat, že zákoník míní osobní výkon rozhodování v orgánu, nikoliv osobní výkon jednatelského oprávnění. Avšak i při této interpretaci platí obecná úprava zastoupení, a to povinnost jednat osobně³⁴.

18. Zbývá tedy vyřešit otázku, zda je možné sjednat (např. ve stanovách), že člen statutárního orgánu může pověřit dalšího zástupce a zda je možné, aby pověřil takového zástupce v případě nutné potřeby. První možnost lze jistě připustit, neboť není důvodu takovou úpravu zakazovat. Zde by šla připustit jak generální plná moc, pokud to bude výslovně umožněno. A pokud nebude výslovně omezeno i nečlenům statutárního orgánu.
19. Druhá možnost již bude záležet na výkladu, zda obecná úprava není vyloučena. Zatímco první lze dovodit ze základního principu soukromého práva. Nicméně, mám za to, že i kdyby tomu tak bylo, stále bych tuto výjimku připustil v případě, kdy smí jednat pouze jeden člen statutárního orgánu a udělí z nutné potřeby speciální plnou moc jinému členovi³⁵.

Zákonné omezení jednatelského oprávnění

20. Zákon o obchodních korporacích mění a sjednocuje následky nedostatku zákonem vyžadovaného souhlasu valné hromady (u osobních společností všech společníků, resp. komplementářů). Absence daného souhlasu bude napříště způsobovat relativní neplatnost, které se lze dovolávat v subjektivní šestiměsíční a objektivní desetileté lhůtě³⁶.

Jednání vůči zaměstnancům

21. Občanský zákoník obsahuje také ustanovení, které ukládá povinnost kolektivnímu statutárnímu orgánu obchodní společnosti se zaměstnanci, pověřit jednoho člena

³² § 66(2) ObchZ.

³³ § 159(2) NOZ.

³⁴ § 438 NOZ.

³⁵ Tedy mám za to, že závěr rozhodnutí sp. zn. 29 cdo 4133/2009 platí i po účinnosti NOZ.

³⁶ § 48 ZOK.

právním jednáním vůči nim. Defaultně má tuto působnost předseda statutárního orgánu. Jaké však bude mít důsledky právní jednání jiného (nepověřeného) člena se zaměstnancem obchodní korporace? Dovožovat neplatnost by bylo zcela jistě nepřiměřené. Zdá se tedy, že toto ustanovení má pouze pořádkový charakter.

Zaměstnanci a jiné pověřené osoby

22. Zákoník upravuje zákonné zastoupení (vedle zákonného zastoupení statutárním orgánem) na dvou místech. V obecné úpravě právnických osob stanoví, že právnickou osobu zastupují její zaměstnanci³⁷. Zároveň takřka doslovně přebírá formulaci známou z obchodního zákoníku³⁸ v díle pátém hlavy druhé pojednávající o podnikatelích, kde stanoví, že podnikatele zastupuje ten, koho pověří určitou činností³⁹. Nabízí se tedy otázka, které z těchto ustanovení je speciální a které obecné. Je obchodní korporace speciálním podnikatelem nebo speciální právnickou osobu? Myslím, že se nedá najít obecná odpověď a musíme se zaměřit na to, která úprava je konkrétnější. Myslím, že zastoupení zaměstnanci, neboť uzavření pracovní smlouvy je speciálním druhem „pověření určitou činností při provozu obchodního závodu“⁴⁰.
23. Zaměstnanci tak budou mít zákonné zástupčí oprávnění „v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci; přitom rozhoduje stav, jak se jeví veřejnosti.“⁴¹ Zatímco ostatní pověřené osoby budou zástupci „ve všech jednáních, k nimž při této činnosti obvykle dochází.“⁴² Podle mého názoru v těchto dvou formulacích není věcný rozdíl. Tedy rozsah se bude posuzovat shodně – objektivně, podle obvyklosti. Omezení zástupčího oprávnění zaměstnance „má účinky vůči třetí osobě, jen muselo-li jí být známo“⁴³, zatímco u pověřených osob, pokud třetí osoby o omezení věděli nebo vědět museli.⁴⁴ Rozdílu tedy není ani u excesu ze zástupčího oprávnění.

³⁷ § 166(1) NOZ.

³⁸ § 15 ObchZ.

³⁹ § 430(1) NOZ.

⁴⁰ § 430(1) NOZ.

⁴¹ § 166(1) NOZ.

⁴² § 430(1) NOZ.

⁴³ § 166(2) NOZ.

⁴⁴ § 431 NOZ.

24. Jelikož nový občanský zákoník přejímá ustanovení obchodního zákoníku a úprava zastupování zaměstnanci je věcně totožná, nedochází v tomto ohledu k žádné změně⁴⁵.

Prokura

25. Úpravu prokury doznala dílčích změn. Z hlediska systematiky je upravena v hlavě třetí nového občanského zákoníku, kde je uvedena jako speciální typ smluvního zastoupení – aplikuje se tedy na ní subsidiárně všeobecná ustanovení o zastoupení a obecná ustanovení o smluvním zastoupení. Jaké novinky úprava přinesla?

Vznik prokury

26. Prokury bude nově účinná již od jejího udělení⁴⁶, nikoliv konstitutivním zápisem do obchodního rejstříku.⁴⁷ Prokura se však nadále bude zapisovat do obchodního rejstříku, nicméně tento zápis bude mít pouze deklaratorní charakter.

Rozsah

27. Základní rozsah prokury zůstává stejný – tedy prokurista je zmocněn ke všem právním jednáním, ke kterým obvykle dochází při provozu obchodního závodu, včetně těch ke kterým se vyžaduje zvláštní plná moc⁴⁸. Také stále dispozitivně platí, že prokurista není zmocněn ke zcizování a zatěžování nemovitostí⁴⁹.
28. Nově je však výslovně povolena možnost omezit prokuru na jeden z více obchodních závodů nebo pouze na jednu z více poboček.⁵⁰ Ačkoliv to zákon výslovně nedovoluje, lze dovodit i možnost zmocnit prokuristu v rozsahu více než jednoho obchodního závodu (nikoliv však všech) či více než jedné pobočky (2 z 5 např.). Také se domnívám, že lze prokuru omezit na odštěpný závod, jelikož neshledávám důvod takto odlišovat pobočku zapsanou v obchodním rejstříku⁵¹.

⁴⁵ Tudíž judikatura k § 15 ObchZ bude použitelná pro výklad § 430 (1), § 431 a § 166 NOZ.

⁴⁶ § 450 NOZ, výslovně důvodová zpráva k § 450-456 NOZ.

⁴⁷ § 14(6) ObchZ.

⁴⁸ § 450(1) NOZ, shodně § 14(1) ObchZ.

⁴⁹ § 450(1) NOZ, shodně § 14(2) ObchZ.

⁵⁰ § 450(1), § 455 NOZ.

⁵¹ § 503(2) NOZ.

Forma

29. Samotná prokura musí být nadále písemná⁵². Nicméně smlouva zakládající vztah mezi prokuristou a obchodní korporací písemná být nemusí. Občanský zákoník stanoví, že v prokure musí být výslovně stanoveno, že jde o prokuru⁵³. Nicméně toto ustanovení má pouze pořádkový charakter, tedy není podmínkou platnosti smlouvy ani udělení prokury.

Povinnosti prokuristy

30. Prokurista stejně jako zástupce jedná osobně. Nicméně u prokuristy je výslovně zakázáno postoupit prokuru či zvolit substitučního prokuristu. Nebude tedy ani možné při udělení prokury obchodní korporací výslovně tuto možnost povolit.⁵⁴ Další změnou je standart péče, s jakou má prokurista svoji funkci vykonávat. Zákoník totiž dispozitivně stanoví⁵⁵, že je povinen péče řádného hospodáře.⁵⁶ Judikatura totiž doposavad dovozovala standart péče mandanta – tedy odbornou péči⁵⁷. Zákon o obchodních korporacích⁵⁸ rozšiřuje povinnosti prokuristy tím, že na něj vztahuje aplikaci ustanovení o střetu zájmů a nepřipustnosti konkurenčního jednání⁵⁹. V tom samém paragrafu zákona o obchodních korporacích se také dočteme, že se tyto ustanovení aplikují i na prokuristu osoby, jež není obchodní korporací. Čímž zákonodárce normuje povinnosti v zákoně, jež se povinných vůbec netýká. Což se prostě nedělá!

Jednání prokuristy

31. V případě plurality prokuristů je dispozitivně stanoveno samostatná zástupčí oprávnění.⁶⁰ Zákoník také stanovuje povinnost připojit k firmě obchodní korporace svůj podpis a údaj označující prokuru. Nicméně tato povinnost má opět pouze pořádkový

⁵² § To vyplývá z § 441(2) NOZ.

⁵³ § 450(2) NOZ.

⁵⁴ § 451 NOZ.

⁵⁵ § 454 NOZ

⁵⁶ Ta je definována v § 159(1) NOZ.

⁵⁷ Rozhodnutí NS ze dne 25.11.2009, sp. zn. 23 cdo 2713/2009.

⁵⁸ § 58 ZOK.

⁵⁹ §5 a §§ 51-57 ZOK.

⁶⁰ § 452(2) NOZ.

charakter⁶¹. Pokud tedy prokurista tuto povinnost nesplní, avšak bude z okolností patrné, že zastupuje danou obchodní korporaci⁶² jako prokurista, bude obchodní korporace zavázána. Pokud to jasné nebude, zavázán bude prokurista sám⁶³.

Vnitřní omezení

32. Občanský zákoník přejímá ustanovení⁶⁴, že vnitřní omezení nemá účinky vůči třetím osobám. Zajímavou otázkou je, zda toto ustanovení úplně deroguje pravidlo smluvní zastoupení, které porušení pokynů obsažených v plné moci a jenž musely být známy třetí osobě, považuje za překročení zástupčího oprávnění⁶⁵. Dá se totiž interpretovat, že pokyn obsažený v samotné prokure není vnitřním pokynem a lze se jej vůči třetím osobám dovolávat⁶⁶.

Překročení zástupčího oprávnění

33. Prokurista překročí zástupčí oprávnění v případě mimořádných právních jednání (např. prodejem závodu), v případě zatěžování či zcizování nemovitostí (pokud to není výslovně dovoleno) nebo v případě právního jednání vztahujícího se k jiné obchodní pobočce nebo závodu, než na jaký bylo jeho prokura omezena. Důsledky překročení oprávnění (resp. to, jak se musí následně zachovat obchodní korporace) budou záviset na dobré víře třetí osoby. Ta bude ale většinou vyloučena. V případech mimořádných právních jednání bude vyloučena vždy, protože rozsah prokury je v tomto případě stanoven zákonem. V případě nemovitostí platí to samé. V situaci, kdy prokurista překročí omezení jednoho závodu/pobočky, bude dobrá víra vyloučena vždy po 15 dni po zveřejnění tohoto omezení v obchodním rejstříku. Tedy skoro vždy bude platit, že obchodní korporace bude takovým jednáním vázána jen pokud následně toto právní jednání schválí⁶⁷. V minoritních případech bude obchodní korporace vázána, pokud bez zbytečného odkladu neinformuje třetí osobu o tomto překročení.

⁶¹ Viz důvodová zpráva k § 450-456 NOZ.

⁶² Aplikace obecného ustanovení v § 161 NOZ.

⁶³ § 436 NOZ.

⁶⁴ § 14(3) ObchZ.

⁶⁵ § 447 NOZ.

⁶⁶ S důsledky v § 440, jelikož aplikace § 446 je vyloučena, pokud jsou splněny podmínky v § 447.

⁶⁷ § 440 NOZ.

Zánik prokury

34. Pro prokuru zákoník neupravuje speciální pravidla zániku, použije se tedy obecná ustanovení o zániku plné moci. Jednou novinkou je pak zánik v případě převodu či pachtu obchodního závodu nebo pobočky⁶⁸.

Ostatní způsoby jednání obchodní korporace

35. Zbylé tři standardní možnosti jednání obchodní korporace se věcně neliší od úpravy v obchodním zákoníku. Jedinou novinkou tak může být jejich umístění.
36. Zmocnění jednat za obchodní korporaci vedoucím odštěpného závodu najdeme v hlavě čtvrté pojednávající o věcech, v ustanovení definujícím pobočku a odštěpný závod⁶⁹.
37. Nezmocněné jednatelství je upraveno v již zmíněném paragrafu upravujícím zastupování podnikatele pověřenou osobou⁷⁰.
38. Jednání za obchodní korporaci před jejím vznikem je zase upraveno v části hlavy druhé pojednávající o vzniku právnické osoby⁷¹.

Opatrovnictví

39. Nový občanský zákoník výslovně uvádí možnost jmenovat soudem právnické osobě opatrovníka, tato možnost není nijak vyloučena pro obchodní korporace. Obecně je stanoveno, že soud jmenuje opatrovníka právnické osobě „*která to potřebuje, aby mohly být spravovány její záležitosti nebo aby mohla být hájena její práva.*“⁷². Speciálně pak v případech, kdy statutární orgán nemá dostatek členů potřebných k rozhodování a nepodařilo se jmenovat zbývající členy postupem určeným společenskou smlouvou, popř. stanovami⁷³. Za nejproblematictější pokládám druhý speciální případ. Zde zákon stanoví, že soud jmenuje i bez návrhu opatrovníka pokud jsou zájmy statutárního orgánu v rozporu se zájmy obchodní korporace a nemá-li jiného člena orgánu

⁶⁸ § 456 NOZ.

⁶⁹ § 503(2) NOZ.

⁷⁰ § 430(2) NOZ.

⁷¹ § 127 NOZ.

⁷² § 486 NOZ.

⁷³ § 164(1) NOZ.

schopného ji zastupovat.⁷⁴ Pokud obchodní korporace bude chtít mít kontrolu nad tím, kdo bude jmenován opatrovníkem, může si takového potenciálního opatrovníka zvolit ve společenské smlouvě.⁷⁵

40. Opatrovník bude mít stejná práva a povinnosti člena statutárního orgánu. Výjimku však tvoří odměňování, které stanoví soud⁷⁶. Nicméně jeho působnost je omezená na řádné obnovení činnosti statutárního orgánu právnické osoby, s tím, že soud v rozhodnutí může dále jeho působnost modifikovat.⁷⁷ Mám za to, že exces z této působnosti bude řešen podle obecných ustanovení o překročení zástupčího oprávnění⁷⁸.

Závěr

41. Ačkoliv se mění umístění jednotlivých pravidel, věcně se způsoby jednání obchodní korporace nijak podstatně nemění. Největší novinka, totiž změna postavení statutárního orgánu, nebude mít podstatnějších dopadů, kromě kontroverzní aplikace obecné úpravy překročení zástupčího oprávnění. Dalšími drobnými změnami jsou možnost udělení speciální plné moci jednomu ze členů statutárního orgánu a výše zmíněná modifikace úpravy prokury – tedy deklaratorní zápis do obchodního rejstříku, možnost omezení na jeden obchodní závod či pobočku a nově stanovená povinnost prokuristy jednat s péčí řádného hospodáře. Opatrovnictví obchodní korporace nebude z hlediska jednání za ní činit výkladové potíže, nicméně samotná úprava podmínek ustanovení a hmotněprávního vztahu mezi opatrovníkem a obchodní korporací bude podle mého názoru dosti kontroverzní.

⁷⁴ § 164(2) NOZ.

⁷⁵ § 488 NOZ.

⁷⁶ § 462 NOZ – bude však vždy opatrovník spravovat jmění?

⁷⁷ § 487(2) NOZ.

⁷⁸ § 440 NOZ, viz výše.